

Önálló magyar irodalom született Amerikában

A magyar újságírás története az Újvilágban a Száműzöttek Lapjától a mai modern amerikai magyar lapokig — Az amerikai magyar irodalom seregszemléje

A magyar egyetemi városokban újra meg újra felbukkan egy érdekes, markánsvonalú, szikár, magas férfi, akinek cwickere mögül okos, éles tekintet villan ki. Kemény György, az amerikai magyarság elismert költője, az amerikai magyarok époszáinak, a *Vas Andrásnak* szerzője, mint igazi apostol járja azokat a helyeket, ahol a magyar kultúra ápolásán fáradoznak. Nemcsak a vidéki kulturacentrumokban, hanem Budapesten, a *Petőfi Társaságban*, a *Rotary Clubban* és a magyar szellemi fiatalok találkozóhelyein is beszél az amerikai magyarság harcáról és küzdelmeiről.

A magyarok világkongresszusának nyári tanácskozásán felhívták a figyelmet a külföldi magyarságra és a magyarok világszövetsége, amely nemrég hívta előre, szervezte a kapcsolatot a világ minden részére szerteszórt magyarok között. Kemény György meemondja nyíltan, hogy a magyar írók és újságírók nélkül az újvilágban már régen eltűnt volna a magyar élet. A magyar kivándorlós megzakadt, kőbejött a háború és utána Amerika a bevándorlók előtt becsukta kapuit. Nem volt semmi útár-nyitás, az amerikai magyar telepekre alig érkezett új magyar. Ha nem lettek volna magyar újságok, ha nem jelentek volna meg Amerikában magyar könyvek, úgy a kivándorolt magyarság elfelejtte volna anyanyelvét és elhúnt volna alakjának a népek nagy tengerében. Az amerikai írás tartja fenn a kapcsolatot az amerikai magyarság között: aki magyarul olvas, az megmarad magyarjának, a magyar betű a magyar élet élesztője, a magyar írók és újságírók küzdenek és harcolnak és mindent megtesznek, hogy odaüljen a magyar megmaradtján magyarjának.

Alcgy van külön erdélyi irodalom, úgy amerikai magyar irodalomról is beszélhetünk. Még a háború előtt Hoffmann Géza hívta fel a magyar közvélemény figyelmét az amerikai magyar írásra. 1911-ben jelent meg *Csonka munkásosztály — az amerikai magyarság* című munkája. A háború után Rickert Ernő *Amerikai magyar költők* címen az amerikai magyar költők romlás iránti szédelt össze kötetregűt és Kende Géza tőlük kötetben megírta az amerikai magyarság történetét, amely szorosan összeforrt az amerikai magyar írás történetével is. Ezek a munkák kerültek el az óházába és ezekből tudták meg az irodalomtörténeti munkások, hogy odát a tengerentúli amerikai magyar irodalom született.

Az első magyar lapok Amerikában

Ezekről a kérdésekről beszélgettünk Kemény Györggyel, aki érdekesen emlékeztet vissza a magyar írás küzdelmes útjára Amerikában.

Nagyon nehéz a magyar betű/írás nyomon követni kalandos vándorlásában. — mondotta. — Az újságírás régen tette meg az első lépést a magyar betű Amerikában. Az első magyar lap 1832-ben indult meg *Newyorkban*, a magyar szabadságharc száműzöttéi alapították, ez volt a címe: *Száműzöttek Lapja*. Hamarosan elszedték a magyar szabadságharc száműzöttéi és miután Csermáty Lajos, a szerkesztő, visszatért szülőhazájába, rövidesen megszűnt a lap. Hosszú évtizedek múltak el és senki sem gondolt többé magyar lap indítására.

A tizenkilencedik század vége felé egyre többen és többen vándoroltak be Amerikába és ekkor indult meg a *Magyar Nemzet*, amelynek első szerkesztője Lovó N. Vilmos és Perczel Lajos voltak. Természetesen az új lap *Newyorkban* jelent meg, mert minden kivándorló eleinte itt próbált elhelyezkedni. 1885-ban indult meg az újság és utána egy esomé magyar lap harcolt a sikerért: a *Szabadság*, *Millás*, *Népszava*, *Magyar Híradó*, *Clevelandi Magyar Rekord*, *Amerikai Magyar Népszava*, *Bevándorló*, *Magyar Hírmondó*, *Donós* és még sok más magyar lap.

Az első magyar napilap *Clevelandban* próbálkozott *Roth H. Ignác* szerkesztésében, de hamarosan megszűnt, az első komoly napilap 1902-ben indult *Baracs Henrik* szerkesztésében és *Fecsó Imre* kiadásában, ugyancsak *Clevelandban* jelentették meg, mert akkor ez volt az amerikai magyarság igazi központja. Manapság már három napilap és ötvennél több hetilap szolgálja a magyar betűt Amerikában.

Az talán mondanom sem kell, hogy az első szerkesztők nem voltak hivatásos írók, vagy újságírók, de mégis nagyon nagy szolgálatot tettek a magyarságnak. A már elmerült nevek közül érdemes a legértékesebbeket feljegyezni az utókor számára.

Az első szerkesztők közül a legismertebbek: *Kohánczi Tibamér* (*Szabadság*), *Reró D. Géza* (*Amerikai Magyar Népszava*), *dr. Monoyrássy Árpád* (*Önálló*), *dr. Baracs Henrik* (*Magyar Híradó* és *Magyar Napilap*), *dr. Singer Mihály* (*Bevándorló*), *Rudnyánszky Gyula*, a költő (*Népszava*), *Kalassay Sándor* (*Önálló*), *Böhm Károly* plébános (*Hírnök*), *Kordcs Kálmán* plébános

(*Magyar Zászló*). A régi szerkesztők közül már csak *Kalassay Sándor*, *Roth Ignác* és én vagyok még életben, a régi kiadók közül pedig *Fecsó Imre*. Bizony, eddig már negyvenegy esztendő töltöttem el az amerikai magyar újságírás szolgálatában.

„Level egy hibujdosol! barátom után” és az első amerikai magyar versek

Külön amerikai magyar irodalom nem is volt, az amerikai magyar írók és költők a magyar lapok hasábjain mutatkoztak be a közönségnek. Az első verseskötvény egy kis ízet volt 1851-ben adta ki *Kerényi Frigyes*, *Petőfi Sándor* és *Toupa Mihály* kebelbarátján, hozzá írta *Toupa Mihály* *Level egy hibujdosol! barátom után* című gyönyörű versét. Kerényivel az első magyar verseskötvény is nyomtalanul eltűnt.

A szorosabb értelemben vett amerikai magyar élet első verseskötvényét adtam ki. 1908-ban jelent meg *Clevelandban* *Szász János — Magyar éjelenek az idegenben* című munkám. Tudomásom szerint előtte csak egy kisebb verseskötvet látott napvilágot *Newyorkban*, *Adám* *Proletárversék* címmel. A világháborút megelőző két évizodben olyan magyar élet volt Amerikában, amelyre minden kultúra büszke lehet. Nagyon nehéz volna az amerikai magyarság irodalmi fejlődéséről csak a könyvek alapján képet formálni, mert az írók legmagyobb része csak a lapok hasábjain jelentek meg és a megjelent írókban kívül nagy mennyiségű nyugalomhoz fordult fel kéziratban.

A magyar nemzet tragédiája arra ösztönölte az amerikai magyar írókat, hogy angol nyelven élezzék meg a világ lelkiismeretét. *Birinyi K. Lajos* *The Tragedy of Hungary* (*Magyarország tragédiája*), valamint *dr. Jósika-Herczeg Imre* *Hungary After a Thousand Years* (*Magyarország ezer év után*) című munkáin kívül rengeteg elköltés, ismeretlenség és feltámasztás jelent meg az amerikai angol lapokban. Az angol nyelven írt magyar tárgyú könyvek között *The Herday of Hungary* című könyvnek volt nagy sikere. Ezt *Finta Sándor* kiváló szobrászművész írta és a könyv képeit is maga rajzolta. *Finta a magyar esikölésélet mutatta be az amerikai közönségnek.*

A magyar írók nem ismeretlenek Amerikában, *dr. Lovó N. Vilmos* newyorki ügyvéd rengeteg magyar verset fordított le angorra, újabbban pedig *Watson Kirkconnell* winnipeg-i egyetemi tanár egyszerű fordításai hívták fel az amerikai figyelmét a magyar irodalomra. *Loew* sokat fordított *Petőfi*ből, valamint lefordította *Arany János* *Toldy*ját és összes balladáját, *Madách* *Ember* tragédiáját, *Milosz* több regényét és az amerikai magyar írók közül is sokat mutatott be az amerikai közönségnek. *Kirkconnell* munkásságát már inkább ismeri a magyar közönség, ez a nagyszerű ember tovább dolgozik és felbecsülhetetlen szolgálatokat tesz a magyar irodalomnak.

Az amerikai magyar írók és költők

Megpróbálom a szinte lehetetlen feladatot és összeállítom az amerikai magyar írók és költők névsorát. Az ismert amerikai magyar költők ezek: *Abet Adam*, *Báscsorményi Géza*, *Fülöp Ilona*, *dr. Hoskó István*, *Kálnay Ferenc*, *Kemény György*, *Kerényi Frigyes*, *Mészáros Zoltán*, *Nyerseg Szilárd*, *Pólya László*, *dr. Reményi József*, *Réz-Rónai Károly*, *Rickert Ernő*, *Rudnyánszky Gyula*, *Szabó László*, *Szarvas Pál*, *Szbenyecz József*, *Szegedy László*, *Tarnóczy Árpád*, *Telhel László* és *Varga János*.

zsef, *Szegedy László*, *Tarnóczy Árpád*, *Telhel László* és *Varga János*.

Regényírók és elbeszélők: *Biró János*, *Fülöp Ilona*, *Finta Sándor*, *Gerenday László*, aki *Legioner* néven itthon is nagyon ismerté vált, *Gondola Sándor*, *Himler Márton*, *Horváth Pál*, *Lincik István*, *Márk Béla*, *Miskolczi Henrik*, *Reményi József*, *Takaró Géza*, *Varga János*, *Warm Vilmos* (ez volt *Dienes Márton* írói neve).

A színműírók közül ismertebbek: *Barák Pál*, *Fülöp Ilona*, *Garay Andor*, *Heider Béla*, *Kalassay Sándor*, *Lincik István*, *Orbán Béla*, *Sima Ferenc*, *Tarnóczy Árpád* és *dr. Hirschfeld Márk* (*Roy Del Ray*).

A tudományos és történelmi munkák írói a következők: *dr. Baracs Henrik*, *dr. Birinyi K. Lajos*, *Felék Károly*, *dr. Gerster Árpád*, *dr. Gáldonyi Miklós*, *Hoffmann Géza*, *dr. Heltcs József*, *dr. Jósika-Herczeg Imre*, *Kádor Kálmán*, *Kende Géza*, *dr. Kovács Richárd*, *Kunstaeder Gyula*, *Ludwig Ernő*, *Márk Béla*, *Pivány János*, *Serly Lajos*, *dr. Zalaró Géza*, *Telhel László*, *dr. Winter Artúr*. A történelmi kutatások terén különösen *Felék*, *Kende* és *Pivány* váltak ki. *Pivány* az amerikai és magyar kapcsolatok kiderítésével és úgy magyar, mint angol nyelven való megírásával szerzett érdemeket.

Az amerikai magyarság éposza

Nehéz magamról beszélnem, de mégis meg kell említenem, hogy az amerikai magyar *Kivándorlós époszát* én írtam meg 1923-ban. A *Vas Andrást* tizenkét énkre oszták és mintegy hatvanhárom énként sorozat mutatta meg. A *Vas Andrást* idehaza is megismerték, rengeteg kritika jelent meg róla és talán senki so veszi számszótlanul meg, ha röviden elmondom a meséjét, mert ez a munkám mint a *Kivándorlós époszát* emlegetik.

Vas Andrást fiatal eskős szerelmes a számadó leányába, aki azonban az úriasszony szélesap-úrfit-ja is kerülget. Baudi eskős ezért illi tisztelő, de egyben férfianan arra kéri az úrfit, hogy hagyja békén a mátkáját. A család vakmerősen felhorkant úrfi lovagló ostaroval akar felélni az emberséges beszédre, de a eskős karikosa megelőzi. A eskős erre elbujdosik. Másutt vállat földmunkát, majd amikor a búzaternést tönkreteszi a jégverés, kivándorol fiatal feleségével együtt Amerikába. Két ember helyett dolgozik a családért. Véletlenül meglátja Amerikában volt kisobbit gazdáját, a kenyerre váró kenyértelenek sorában. Elidőnt már a haragra és az úrfit magával viszi, jöltartja. Hamarosan megtudja, hogy a fiút tönkretették a diárok, elvesztette mindenét. *Vas Andrást* biztatja, hogy az új világban új lehetőségek kínálkoznak mindenkinek. A földesúr felkérte az új lakók gyűlének az emberséges biztatásra, együtt dolgoznak és az úrfiból bányász lesz. *Vay Árpád*, a volt úrfi lelke teljesen kiegyenesedik és halálból a magyar nyelvre, írásra, olvasásra és a magyar föld szeretetére tanítja úgy a bányászokat, mint azok gyermekeit. A föld egyszerű fia hozzámelegszik és öszedobbannak a magyar szívek az idegenben. Egyszer tesz út ki *Vas Andrást* házában. *Vay Árpád* meglátja az égő házat, berohan és megmenti *Vas Andrást* két gyermekét, de amikor menekülni akar, rászakad az ég tető és maga alá temeti. Várossal összeesett barátját a bányából kirohant *Vas Andrást* viszi ki léte köcközésével az ég romokból és aztán elsiatja nagy lelkiismeretével. *Vas Andrást* részletek közel írja meg az esetet *Vay Árpád* özvegy életrajzában és arra kéri őt, hogy lélek szerint fogadja el őt fia helyett fiának és

adja meg az Isten drága asszonyosságát; adja meg a sír, bús Magyarországot.

— Azt hiszem, — fejezte be érdekes előadást *Kemény György* — sikerült így összefoglalni az amerikai magyar írás történetét. Az amerikai magyar újságírók és írók tovább dolgoznak, fáradságtalanul küzdenek és igazi fizetségük csak az, hogy a magyar kultúrának hasznos szolgálatot tudnak lenni.

Kemény György hamarosan újra visszatér választott második hazájába. Egy pillanatra sem pihen: harcol a magyar betűért, a magyar kultúráért, mint annyi nehéz osztályostárs, odát a másik világban. Pajzs Ödön

A magyar középosztály nagy regénye. Két kötet.
Az író gyűjteményes munkái sorozatában.
Diszkötésben 24-P. Athenaeum kiadás

A művész és az író

Irta: Szomoró Dezső

Ezen az utolsó teadélutánon az ünnepek előtt, S. bárónó távoli otthonában a kis Svábhegyen, egy fiatal hölgy énekel, Abrándházi Fruzina kisasszony. Fauré hírneves francia zeneszerző *Le Clair de Lune* című dalát énekelte meglehetősen átszellemülve, remegő ajkakkal és orrcimpákkal olyan vibráló lélekiségben s zengetességben, olyan mély átérzéssel s olyan magasan az éji csillagok régióiban, hogy fiatal lénye szinte át volt itatva holdfényének azzal a márványtöredékével, melyekről a költő szólt nyáréjszakai leírásaiban.

— Kérem, — mondta egy öreg úr, aki a vendékek sorában valami extáziás mosollyal hallgatta ezt az éneket s a tenyerét nyomkodta a füléhez, — eszembe jut, hogy valahol olvastam egy gróf-kisasszonyról, aki Chopinnek énekelte a halálos ágyán egy csodálatosan szép áriát, ha jól emlékszem a »Beatrice di Tenda«-ból. Ez lehetett hasonló, ez a lélekbeli fakadó ének a kisasszony énekéhez, — fejezte be hódolatleltjes szavait egy mély meghallással a fiatal hölgy előtt, aki már eljött a zongorától s kis selyemkendőjét nyomkodva a tenyerében fogadta a gratulációkat.

— Ha megengedi, — fordult most Fruzinához Hlatyi Barna az illusztris író, — csak éppen annyit mondanék, hogy a kisasszony énekében még árnyalatilag sem lehet érezni azt a különbséget, ami egy fiatal lány és egy angyal között lehet. Mert arra nézve, tudományosan szólva, nincs adat s nincs bizonyíték, mintha angyalok egyáltalán nem léteznének.

— Oh Istenem! — hebegte Fruzina úde zavarában az illusztris író előtt, akit titokban, még nővendék kora óta, zenei lelkének hanghullámjai közé zárt s ott őrzött gyöngéden s boldogsággal.

— Már pusztára az, — folytatta Hlatyi Barna, — hogy éppen a Fauré *Clair de Lune*-jét énekel ilyen tökéletesen, ilyen szinte természetfeletti szépségben, ezzel a megértéssel s költészettel, már ez is bizonyítja, hogy egyenes rokonságot tart, merőben ösztönösen az éri tüneményekkel s általában a mennybéli dolgokkal.

— Eszembe jut, — kezdte megint az öreg úr mesélő készségével.

— Bocsnátot kérek, — vágott a szavába az író fölényes fiatalságával s tekintélyével, — nekem is eszembe jut valami, s előbb én fogom elmondani, ha megengedi. A kisasszony egész muzikáltsága, tündéri lénye és költészete, de különösen gyönyörű énekhangja arra a Guerne grófnőre emlékeztet, akiről Marcel Proust ír krónikáiban. Már most számomra kettős élvezet és gyönyör, hogy a kisasszony énekművészetét, rejtélyét és lelki mélységeit definiálva, ha nem is képzeltetem magam Marcel Proust szívnóráján, mégis abban az atmoszférában, hangulatban és kabulóban érzem magamat, boldog megértésem és fogékonyságom fonalán, amelyben ez a kiváló francia íróársam lehetett mikor Guerne grófnőt hallotta énekelni. Szóval ebben a percben, hogy így mondjam, Proust életének egy nagy pererő nem az, az ő lelkének visszhangja szól az én lelkemben mindössze azzal a variánssal a földi dzuzog egyformaságának s megismétlődésének örökérvényességében, hogy Guerne grófnő ízlésében a kisasszony tünik fel hatvány s lírai szépsége varázsában s Proust helyett valamelyik előkelő párizsi szalóban, én szólok itt a kis Svábhegyen, egy nem kevésbé előkelő szalóban. Igazában semmi sem változik az életben csak a bánat, viszont a bánat a legszebb zene s a lélek legszebb kalandja.

— Proust már nem él, — szól az öreg úr aki itt állott s hallgatta az író. — Egyébként eszembe jut, — fűzte tovább beszélőköpével.

— Váiron csak kérem, — szól Hlatyi Barna, — még nem fejeztem be.

— Magam is kíváncsi vagyok, — szól Abrándházi Fruzina, — valóban kíváncsi vagyok erre az analógiára köztem és Guerne grófnő között, — és szemlesütve állt és várt s már egy selyemgubóvá gurította his kendőjét a tenyerében.

— Milyen freska! — sóhajtott az író, — magam is úgy magyaráztam volna a kisasszony énekművészetét, mint Proust a grófnő hangját, hogy tudniillik ezek a hangok úgyszólván kihullanak vagy

Kisderek makacs székszorulásánál és nagyobb gyermeknek gyomorbélhurjánál raggal felkeltek grógnak már egy negyedikpár természetes Ferenc József keserűvizet is kitűnő eredményel adhatunk. Kérdezze meg orvosát.

Chamberlain angol miniszterelnök:

„Barátságot keresünk minden néppel, de az erőszakkal szemben semmiféle engedményt nem teszünk“

„Anglia már annyira előrejutott fegyverkezésével, hogy szükség esetén már ma teljesíteni tudná kötelezettségeit a birodalom és szövetségesei iránt“

London, december 29.

Chamberlain miniszterelnök a Home and Empire folyóiratban közölt újévi üzenetében többek között ezeket mondja:

— Fegyveres erőnk alapján kijelenthetjük, hogy a barátságot keressük minden néppel, hogy a józan ész és a becsületes eljárás szellemében állunk velük szemben, azonban az erőszakkal szemben semmiféle engedményt nem teszünk.

Az 1938. év eseményeiről szólva, Chamberlain elutasítja azt a nézetet, hogy a háború elkerülhetetlen és hogy Angliának csupán egyetlen feladata van: felkészülni a háborúra. Reméli és az a célja, hogy a nemzetközi kérdéseket a megbékélés és az együttműködés szellemében lehessen megoldani. Sohasem hitte, hogy ez a feladat könnyű. Vannak azonban eredmények, amelyek nemcsak bátorítanak új fázisokra, hanem egyúttal jelentős mértékben hozzájárulnak a nemzetközi kapcsolatok megjavításához. Chamberlain végül felszólítja a konzervatív pártot, gondoskodjék a rend fenntartásáról saját házában az elkerülhetetlenül egyre közeledő új választásokra.

— Olaszországgal — folytatja Chamberlain — megegyezést létesítettünk és léptettünk életbe s ez helyreállította a régi barátságot a két nemzet

között. A müncheni megyezést angol-német nyilatkozat és francia-német nyilatkozat követte. Két ünnepélyes nyilatkozat ez arról, hogy Franciaország és Németország között, valamint Németország és Anglia között a háború többé nem esz-köze a problémák tisztázásának, amelyek esetleg felmerülnek. A megbékélésnek ez a két okmánya előrehaladást jelent és egy esztendővel ezelőtt az egyre tűnő bizalom idején senki sem merte volna azt jósolni, hogy tízenkét hónap alatt a négy nagy európai hatalom ennyire előrejut a megbékélés útján.

Az Irországgal és az Egyesült Államokkal kötött szerződésre való utalás után Chamberlain ezeket mondja: Az az esztendő, amely ilyen bizonyítékokat szolgáltatott a jóakarattal mellett, nem ad okot sótéltátságra.

Az üzenet végén még egyszer kiemeli a brit fegyverkezés fejlesztését és gyorsítását s ezeket mondja:

— A késlekedésekről és fogyatékoságokról elhangzott beszédek okozta bizonyos téves benyomások kiküszöbölése céljából szeretném még megemlíteni, hogy fegyverkezési terveinket már annyira előre jutottunk, hogy ha szükséges lenne, már ma teljesíthetnők kötelezettségeinket szövetségeseink, a birodalom és önmagunk iránt. (MTL)

kisiklanak az ajkán, mint ahogy az ember kezéből siklik ki vatami.

— Kisiklanak? — kérdezte Fruzina meglepetve.

— Igen, — felelte Hlatyi Barna, — Tudniillik minden más hang minden más énekesnél, Proust definíciója szerint a torokra, a mellre, a szívre támaszkodik, ezekből fakad s ezt az úgyszólván testi kontaktust viseli magán s hozzá magával mikor kiesendül. Ezzel szemben a Guerne grófnő hangja, mint a kisasszony hangja is, talán egyetlen és páratlan példány annak az énekhangnak, mely fizikai támaszték s érzelmi alapot nélkül, nemcsak tökéletesen tiszta, de merőben spirituális, másszóval átszellemesített, s a maga ritka légiességével valami természeti harmóniának tetszik, még csak nem is egy fuvola sóhajának mint inkább egy nád hangjának a szálban. De ezért még mindig érzékes és mély, sőt nagyon mély. Simítsa el azokat a nemes hamvokat melyek e hangokat borítják mint az ezüst kelyheket s megfogja találni bennük, áhitattal s hűséggel megörizve, a költő könnyeit.

— Hát ez nagyon szép! — szólott Fruza, a szíve mélyéig meghatva.

— Ezt szórul-szóra, Proust mondja így, — jegyezte meg az író, nem kívánván dicsekedni idegen pávatollakkal.

— De nyilván azt is mondja, — szólott ismét Fruzina, — hogy maga az énekhang, bármilyen tündéri is, bármilyen tiszta és angyali is, minden testi kontaktusok nélkül, még nem volna elég, ha nem párosulna énekművészetel és énekkultúrával. Mindenekelőtt fontos a vocalizálás. Ezt kell tudni.

— Eszembe jut, — szólott az öreg úr gyorsan beékelve magát, (s most hagyták beszélni), — eszembe jut, hogy Patti Adelina, akit még volt szerencsém hallani egy koncerten Párizsban, milyen gyönyörűen vokalizált amellett, hogy olyan hangja volt mint egy madárnak egy ágon. Magas természetű, nagy barna nő volt, — egy régi francia költő, Colligny nevezett, így is nevezte őt: »barna Adelina!« Emlékszem ennek a költőnek egy versére is amit ehhez a nagy művésznőhöz írt, tessék csak meghallgatni:

»Oh barna Adelina, mint a szőke Vénus
A lábaid a hullám tafféjára mossa,
Virág vagy, amelyen a dal a harmat.«

— Nagyon szép vers! — szólott Hlatyi Barna.

— Oh kérem ez francia eredetiben sokkal jobban hangzott, — magyarázta az öreg úr, — s utolsó stórfája volt egy szonettnek, melyet négy kiváló francia költő közösen írt a művésznőhöz, Patti

Adelina nagyon büszke is volt erre a versre. Egyszer egy este egy boldog és felelhetetlen este együtt lehettem Párizsban a nagy művésznővel s az úrival akit Nicolinnak hívtak s állandóan vas-tag havannákat szítt. »Hogyan? — kérdeztem meglepetve, — ön szivarozik Nicolini úr a művésznő jelenlétében?« De helyette Patti asszony felelt: »Tévedés azt hinni, hogy a szivar vagy cigarettafüst árt az énekesnek. Csak a gyárművek füstje árt. Én magam is cigarettázom.« És rögtön rá is gyújtott egy abban az időben nagyon divatos »Hebra-Pappel-Aroz-non plus ultra« cigarettára, mely majdnem olyan hosszú volt mint a neve.

— Még van valami mondanivalója? — kérdezte Hlatyi Barna az öreg úrtól, mint egy törvényszéki elnök a vádlottól maga előtt.

— Nincs kérem! — felelte az öreg úr ösztönösen s egy kissé meg is riadva erre a hangra, mert, ez nyilvánvalóan észbe juttatta, (amint hogy mindig észbe jött valami) mikor egyszer, régen, csakugyan dolga volt a törvényszékkal, egy távoli reggel...

S már távolodott is dült emlékei visszfényében s egy pohár limonádé után nyúlt egy tálcán amit az inas horodott körül a teremben.

Akkor Fruzina, egyedül maradván Hlatyi Barnával, leküzdte angyali zavarát s szűzi tartózkodását s így szólott egy finom utógodolatával, bátran az író szemébe nézve:

— Visszatérve Proustra s a grófnőre, mit gondol volt közöttük valami mélyebb vonzalom s barátság? — kérdezte.

— Ezt nem tudom, én is hiszem, de ez nem lehet számunkra irányadó, — felelte az író, S mingyárt gyöngéden, a művész keze után nyúlt.

AZ AUTOMOBIL
teljes visszanyaga, karbantartása, hibák javítása. Dieselmotoros gépjárművek
Ára 1000,-
Ára 1000,-
Ára 1000,-

A motorkerékpár szerkezete és vezetése
Ára 1000,-
Ára 1000,-
Ára 1000,-

